

Mapiranje različitih vrsta industrijskih odnosa: primjena Eurofoundova analitičkog okvira

Uvod

U Eurofoundovu izvješću za 2016. *Mapiranje ključnih dimenzija industrijskih odnosa* industrijski se odnosi definiraju kao kolektivno i individualno upravljanje radom i zaposlenjem. Utvrđene su četiri ključne dimenzije.

- *Industrijska demokracija* temelji se na izravnom i neizravnom sudjelovanju poslodavaca i zaposlenika u upravljanju radnim odnosom, autonomiji obiju strana industrije kao kolektivnih organizacija i njihovoj kolektivnoj sposobnosti da utječu na donošenje odluka.
- *Industrijska konkurentnost* temelji se na gospodarstvu u kojem je stopa rasta produktivnosti stalno visoka i u kojem mala i srednja poduzeća ostvaruju dobre rezultate. Za konkurentnost je ključno promicati istraživanje i inovacije, informacijske i komunikacijske tehnologije, poduzetništvo, tržišno natjecanje, obrazovanje i osposobljavanje.
- *Socijalna pravda* temelji se na pravednoj i nediskriminirajućoj raspodjeli mogućnosti i rezultata u društvu kako bi se ojačale „sposobnosti” svakog pojedinca za samoodređenje i samoostvarenje.
- *Kvaliteta rada i zaposlenja* temelji se na sigurnosti karijere i zaposlenja, zdravlju i dobrobiti, mogućnosti usklađivanja poslovnog i privatnog života te mogućnosti razvoja vještina tijekom životnog vijeka.

Međutim, tumačenje, primjena i provedba tih ključnih dimenzija ovise o povezanosti dionika i njihovim nacionalnim sustavima industrijskih odnosa. Stoga se u izvješću naglašava korisnost daljnjeg razvoja tog konceptualnog okvira, posebno radi usporedbe među zemljama i uzajamnog učenja. S tim je ciljem provedena prva procjena postojećih izvora podataka i pokazatelja.

Ova studija nastavlja se na tu procjenu kako bi se dodatno prilagodio skup pokazatelja. Osim toga, u studiji se ocjenjuje kako se i u kolikoj mjeri konceptualni okvir ključnih dimenzija industrijskih odnosa može primijeniti na nacionalnoj razini.

Kontekst politike

U većem dijelu 20. stoljeća uloga industrijskih odnosa i njihova važnost u kontekstu politike, gospodarstva i društva nije se preispitivala. Međutim, nakon 1980-ih čimbenici kao što su povećana globalizacija, tehnološki napredak, pad broja članova sindikata i decentralizacija kolektivnog pregovaranja počeli su znatno utjecati na sustave industrijskih odnosa. Kao posljedica gospodarske i financijske krize, zbog promjena u nekim državama članicama EU-a neki od tih dugoročnih trendova u posljednje su se vrijeme ubrzali i doveli do novih kretanja, kao što su manji opseg kolektivnog pregovaranja, destandardizacija radnih odnosa, smanjenje broja zaposlenih u javnom sektoru te promjene u sustavu socijalne skrbi u mnogim zemljama.

Ključni rezultati

Sustav za mapiranje sustava industrijskih odnosa

Kako bi se mapirali sustavi industrijskih odnosa u Europi, u ovoj je studiji sastavljena baza podataka sa 45 pokazatelja u kojoj su upotrijebljeni godišnji podatci za razdoblje 2008. – 2015. iz različitih europskih i međunarodnih izvora podataka. Odabrani pokazatelji zadovoljavaju stroge konceptualne i statističke kriterije u skladu s okvirom Europskog statističkog sustava za procjenu i osiguranje kvalitete te drugim kriterijima kvalitete koji se obično upotrebljavaju u literaturi. Kako bi se omogućile usporedbe, u studiju su uključeni samo jednoznačni pokazatelji koji su praktični i čije je značenje intuitivno jasno, odnosno jasno je što se mjeri u odnosu na okvir ključnih dimenzija sustava industrijskih odnosa. Prilikom prilagodbe pokazatelja kao analitički alat upotrijebljeno je agregiranje kako bi se odabrali i ispitali najrelevantniji podatci. Standardizirane vrijednosti, agregirane prema dimenziji, utvrđene su kako bi se stekao uvid u uspješnost pojedinog nacionalnog sustava industrijskih odnosa.

Pokazatelje na nacionalnoj razini ispitala je Eurofoundova Mreža europskih korespondenata. Riječ je o stručnjacima čiji je zadatak bio analizirati dobivene podatke i procijeniti koliko točno oni prikazuju nacionalne sustave industrijskih odnosa. Većina korespondenata utvrdila je da rezultati prikazuju razumno točnu sliku u svim dimenzijama, a samo je u dvjema zemljama utvrđena netočnost u nekim dimenzijama ili su utvrđeni metodološki problemi. U tom su postupku prikupljene primjedbe o konceptualnim aspektima i problematičnim pokazateljima te prijedlozi novih pokazatelja.

Dakle, studijom je stvoren sveobuhvatni sustav pokazatelja koji su razumno točni kad je riječ o mapiranju glavnih karakteristika i trendova u nacionalnim sustavima industrijskih odnosa u skladu s konceptualnim okvirom koji je izradio Eurofound. Ipak, to treba shvatiti kao privremeni postupak o kojem treba dodatno raspraviti i koji treba dodatno prilagoditi.

Mapiranje i analiza nacionalnih sustava industrijskih odnosa

Kao što je očekivano, pri primjeni ovog skupa pokazatelja na nacionalne sustave industrijskih odnosa utvrđene su znatne razlike među različitim zemljama. Rezultati su relativno dosljedni s tipologijom režimâ industrijskih odnosa koju je za Europsku komisiju razvio Jelle Visser: „organizirani korporativizam” u Danskoj, Finskoj i Švedskoj, „socijalno partnerstvo” u Austriji, Belgiji, Njemačkoj, Luksemburgu, Nizozemskoj i Sloveniji, model „usmjeren na državu” u Francuskoj, Grčkoj, Italiji, Portugalu i Španjolskoj, model „liberalnog pluralizma” u Cipru, Irskoj, Malti i Ujedinjenoj Kraljevini, te „tranzicijsko gospodarstvo” u Bugarskoj, Hrvatskoj, Češkoj, Estoniji, Mađarskoj, Latviji, Litvi, Poljskoj, Rumunjskoj i Slovačkoj. Unatoč nekim ograničenjima, rezultati pokazuju kako se različiti nacionalni sustavi industrijskih odnosa razvijaju i upućuju na različita kretanja u pojedinim zemljama te, u određenoj mjeri, unutar različitih skupina industrijskih odnosa. U kontekstu sve češćih rasprava o utjecaju krize na sustave industrijskih odnosa u Europi potrebna je dodatna analiza među zemljama.

Analizom podataka koje su prikupili nacionalni korespondenti utvrđeno je da postoji relativna suglasnost među njima o značaju konceptualnog okvira koji se temelji na četiri dimenzije. Međutim, utvrđeno je i da postoje konceptualna pitanja koja bi trebalo riješiti. Ona su uglavnom povezana s poteškoćama u području povezivanja dionika i procesa industrijskih odnosa s ishodima dimenzija. Kad je riječ o ishodima u području industrijske konkurentnosti, socijalne pravde i kvalitete rada i zaposlenja, na njih utječu i drugi složeni i raznoliki čimbenici.

Zaključci

Rezultati studije pokazali su da sustav točnih pokazatelja kojima se može izmjeriti i sažeto prikazati složena stvarnost industrijskih odnosa u državama članicama EU-a predstavlja vrijedan alat za komparativna istraživanja i koristan instrument koji može pomoći tvorcima politika, socijalnim partnerima i dionicima.

Osim toga, tijekom studije prikupljeni su korisni podatci o mogućim budućim koracima kad je riječ o daljnjem razvoju konceptualnog pristupa, poboljšanju skupa pokazatelja i upotrebi rezultata na najučinkovitiji način kako bi se pridonijelo boljem kolektivnom i individualnom upravljanju radom i zaposlenjem.

Prva bi mogućnost bila i dalje poboljšavati postojeći sustav. To bi podrazumijevalo kritičko preispitivanje pokazatelja, kao i njihovu povezanost s četirima temeljnim dimenzijama kako bi se konceptualni pristup ojačao boljim povezivanjem pokazatelja sa subjektima i procesima industrijskih odnosa.

Druga bi mogućnost bila istražiti na koji se način pokazatelji u nekim dimenzijama mogu zamijeniti drugim postojećim skupom pokazatelja. Ta bi mogućnost bila posebno prikladna u dimenzijama kao što su industrijska konkurentnost, kvaliteta rada i zaposlenja te socijalna pravda jer su u tim područjima u brojnim istraživačkim ustanovama već razvijeni konsolidirani indeksi.

Treća bi mogućnost bila razviti kompozitni pokazatelj za svaku ključnu dimenziju kako bi se sveobuhvatno izmjerila uspješnost zemlje u četirima dimenzijama. Takav bi scenarij podrazumijevao ponovni pregled skupa pokazatelja, kao i daljnji konceptualni i metodološki rad.

Dodatne informacije

Mapiranje različitih vrsta industrijskih odnosa: primjena Eurofoundova analitičkog okvira dostupan je na internetskim stranicama: <https://www.eurofound.europa.eu/hr/publications>

Za više informacija pošaljite e-poruku voditelju istraživanja Christianu Welzu na: cwe@eurofound.europa.eu.